

PATVIRTINTA
Gelvonų gimnazijos direktoriaus
2017 m. rugpjūčio 30 d.
įsakymu Nr. V-62

ŠIRVINTŲ R. GELVONŲ GIMNAZIJOS SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS IR INTERVENCIJOS VYKDYMO TVARKOS APRAŠAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos Gelvonų gimnazijoje vykdymo tvarkos aprašo (toliau – Tvarkos aprašas) paskirtis – padėti gimnazijos bendruomenei užtikrinti sveiką, saugią, ugdymui palankią aplinką gimnazijoje, užkertančią kelią smurto, patyčių, prievartos apraiškoms.
2. Tvarkos aprašas nustato smurto ir patyčių stebėsenos, informavimo, smurto ir patyčių prevencijos bei intervencijos vykdymą Gelvonų gimnazijoje (toliau – Gimnazija).
3. Tvarkos aprašas parengtas vadovaujantis Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymu, Lietuvos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. kovo 22 d. įsakymu Nr. V-190 patvirtintomis „Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijomis“, Lietuvos respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. rugpjūčio 3 d įsakymu Nr. V- 625 patvirtintomis „Rekomendacijos mokykloms dėl smurto artimoje aplinkoje atpažinimo kriterijų ir veiksmų, kilus įtarimui dėl galimo smurto artimoje aplinkoje“.
4. Tvarkos aprašas remiasi šiais principais:
 - 4.1. į smurtą ir patyčias gimnazijos aplinkoje nepriklausomai nuo jų turinio bei pasireiškimo formos privaloma reaguoti ir stabdyti nedelsiant;
 - 4.2. kiekvienas gimnazijos administracijos atstovas, mokytojas, švietimo pagalbos specialistas ar kitas darbuotojas, tėvai (globėjai, rūpintojai), pastebėję ar sužinoję apie patyčias, turi reaguoti ir jas stabdyti;
 - 4.3. veiksmų turi imtis visais atvejais, nepriklausomai nuo pranešančiųjų apie patyčias amžiaus ir pareigų bei nepriklausomai nuo besityčiojančiųjų ir patiriančių patyčias amžiaus ir pareigų.
5. Visi gimnazijos bendruomenės nariai (mokiniai, vadovai, mokytojai, švietimo pagalbos specialistai, tėvai (globėjai, rūpintojai), kiti darbuotojai) turi būti supažindinti su gimnazijos Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo Tvarkos aprašu:
 - 5.1. mokytojai, pagalbos mokiniui specialistai, gimnazijos vadovai, darbuotojai su Tvarkos aprašu supažindinami posėdžio metu ir tai patvirtina savo parašu;
 - 5.2. priimamą į gimnaziją dirbti darbuotoją su tvarkos aprašu supažindina gimnazijos vadovas;
 - 5.3. mokinių tėvai su Tvarkos aprašu supažindinami pasirašytinai tėvų susirinkimų metu;
 - 5.4. mokiniai su Tvarka, reglamentuota Tvarkos apraše, supažindinami pasirašytinai klasių valandėlių metu ir skatinami jos laikytis;
 - 5.5. priešmokyklinio ugdymo grupės mokiniai, darželį lankantys vaikai su Tvarka, reglamentuota Tvarkos apraše, supažindinami grupės veiklos metu ir skatinami jos laikytis.
6. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:
 - 6.1. **patyčios** - psichologinę ar fizinę jėgos persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės kitam asmeniui daromi tyčiniai pasikartojantys veiksmai, kuriais siekiama pažeminti jo reputaciją ar orumą, jį įžeisti, įskaudinti ar kitaip sukelti jam psichologinę ar fizinę žalą. Patyčios gali būti tiesioginės (atvirai puolant ir/ar užgauliojant) ir/ar netiesioginės (skaudinant be tiesioginės agresijos):

- 6.1.1. **žodinės patyčios** - pravardžiavimas, grasinimas, ujjimas, užgauliojimas, užkabinėjimas, erzinimas, žeminimas ir kt.;
- 6.1.2. **fizinės patyčios** - mušimas, spardymas, spaudimas, dusinimas, užkabinėjimas, ir kt.;
- 6.1.3. **socialinės patyčios** - socialinė izoliacija arba tyčinė atskirtis, gandų skleidimas ir kt.;
- 6.1.4. **patyčios kibernetinėje erdvėje** - patyčios iš kito asmens naudojantis informacinėmis technologijomis ir/ar informacinės visuomenės informavimo priemonėmis, siekiant įbauginti asmenį, pakenkti jo reputacijai ir/ar kitokiu būdu jį pažeminti, neatsižvelgiant į tai, ar patyčių informacija siunčiama asmeniškai, ar paskleidžiama neapibrėžtam gavėjų skaičiui;
- 6.2. **patyčias patiriantis vaikas** – mokinys, iš kurio yra tyčiojama;
- 6.3. **besityčiojantysis** – mokinys ar suaugęs, inicijuojantis patyčias ir/ar prisidedantis prie jų;
- 6.4. **patyčias patiriantis suaugęs** - vadovas, mokytojas, švietimo pagalbos specialistas ar kitas darbuotojas, iš kurio tyčiojasi mokinys ar kitas suaugęs asmuo;
- 6.5. **patyčių stebėtojas** – mokinys ar suaugęs, matantis ar žinantis apie patyčias;
- 6.6. **smurtas** – smurtiniai ir nusikalstami veiksmai (turto naikinimas, vagystės) gimnazijoje, sąmoningas jėgos taikymas siekiant sužeisti ar įžeisti kitą asmenį, atviras ir sąmoningas fiziškai agresyvus elgesys kito žmogaus atžvilgiu;
- 6.6.1. **smurto rūšys:**
- 6.6.2. **fizinis smurtas** - tai faktinę ar potencialią fizinę žalą sukeltantys sąmoningi veiksmai, sąveikos tų asmenų, kurie yra atsakingi už vaiką, turi jo pasitikėjimą ar santykinę valdžią ir kontrolę. Atsitiktinė žala ar sužeidimas paprastai nelaikomi smurtu;
- 6.6.3. **psichologinis smurtas** - tai judėjimo laisvę apribojantys veiksmai, nuvertinimo, menkinimo, žeminimo, šmeižto, grasinimo, gąsdinimo, atskyrimo, kvailinimo ar kitokie ne fizinio kontakto priešiški elgsenos modeliai, sukeltantys ar sudarantys sąlygas sukelti žalą vaiko fizinei, emocinei, psichinei, dvasinei, moralinei ar socialinei sveikatai ir vystimuisi. Šie veiksmai yra sąmoningai atliekami asmens, turinčio tiesioginę valdžią, galią vaiko atžvilgiu ar vaiko pasitikėjimą;
- 6.6.4. **seksualinis smurtas** – tai vaikų įtraukimas į seksualinę veiklą, kuriai jie nėra pakankamai subrendę, kurią nepilnai suvokia, į kurią nesugeba tinkamai reaguoti, kuri pažeidžia socialinius tabu ir kuria tvirkintojas siekia patenkinti savo seksualinius poreikius ar gauti su šia sritimi susijusį pelną;
- 6.6.5. **nepriežiūra** – vaiko atstovo pagal įstatymą ir (ar) už vaiko priežiūrą atsakingo asmens nuolatinis nepakankamas pagrindinių vaiko fizinių ir dvasinių poreikių tenkinimas ar netenkinimas, keliantis grėsmę vaiko fizinei, protinei, emocinei ir socialinei sveikatai ir raidai;
- 6.7. **smurtą patyręs asmuo** – mokinys ar suaugęs, prieš kurį buvo įvykdyti smurtiniai ar nusikalstami veiksmai (turto naikinimas, vagystė) gimnazijoje bei sąmoningai taikyta jėga siekiant sužeisti ar įžeisti;
- 6.8. **smurto ir patyčių stebėtojas** – asmuo, matęs ar žinantis apie įvykusį smurtą ar patyčias;
- 6.9. **smurto ir patyčių prevencijos bei intervencijos vykdymo stebėsena** – situacijos gimnazijoje stebėjimas, rinkimas ir analizė faktų bei informacijos, kuri yra svarbi šio reiškinio geresniam pažinimui bei valdymui, reiškinio tolesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimas;
- 6.10. **smurto ir patyčių prevencija** – priemonės ir būdai, kuriais siekiama užkirsti kelią socialinės rizikos veiksniams atsirasti arba jų įtakai sumažinti, nuolatinis procesas smurto ir patyčių rizikai mažinti, apimantis esamų arba potencialiai galimų problemų identifikavimą, tinkamų priemonių joms spręsti parinkimą ir vykdymą, poveikio įsivertinimą ir tolesnių veiksmų planavimą;
- 6.11. **smurto ir patyčių intervencija** – mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų, gimnazijos vadovų, kitų gimnazijos darbuotojų koordinuoti veiksmai, nukreipti į smurto ir patyčių stabdymą, teikiamos pagalbos priemonių visumą, esant poreikiui įtraukiant ir mokinių tėvus.

I. APSAUGA NUO SMURTO IR PATYČIŲ GIMNAZIJOJE

7. Gimnazijoje draudžiama bet kokia smurto ar patyčių forma, nukreipta:

- 7.1. mokinių prieš mokinius;
- 7.2. gimnazijos darbuotojų prieš mokinius, mokinių tėvus;
- 7.3. mokinių prieš gimnazijos darbuotojus;
- 7.4. vienu gimnazijos darbuotojų prieš kitus darbuotojus;
- 7.5. mokinių tėvų (globėjų) prieš mokinius, mokytojus.
8. Bet kuris gimnazijos darbuotojas ar kitas gimnazijos bendruomenės narys (mokinys, mokinio tėvas) apie pastebėtą ar jam žinomą atvejį turi pranešti gimnazijos vadovui.
9. Mokiniui pasityčiojus iš gimnazijos darbuotojo, asmuo, pastebėjęs ar įtaręs patyčias, turi informuoti gimnazijos vadovą, kuris imasi Tvarkos apraše numatytų veiksmų.
10. Suaugusiam gimnazijos darbuotojui (mokytojui, pagalbos mokiniui specialistui ar nepedagoginiam darbuotojui) pasityčiojus iš mokinio, asmuo, pastebėjęs ar įtaręs patyčias, turi informuoti gimnazijos vadovą, kuris imasi Tvarkos apraše numatytų veiksmų.
11. Gimnazijos vadovas, sužinojęs apie gimnazijos darbuotojo patiriamas patyčias arba gimnazijos darbuotojo tyčiojimąsi, nedelsdamas turi atlikti veiksmus, nurodytus Tvarkos apraše ir kituose gimnazijos dokumentuose.
12. Gimnazijos vadovas imasi priemonių, kad mokiniai, jų tėvai ir darbuotojai turėtų galimybę neatlygintinai gauti psichologo pagalbą. Psichologo pagalba neatlygintinai pradeda teikti nedelsiant, bet ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo pranešimo gavimo apie smurtą ar patyčias.

II. SMURTO IR PATYČIŲ STEBĖSENA IR PREVENCIJA GIMNAZIJOJE

1 SKIRSNIS

GIMNAZIJOS VEIKLA IR VALDYMAS

13. Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos organizavimu ir stebėseną rūpinasi gimnazijos vadovas, Vaiko gerovės komisija, klasių auklėtojai, pagalbos vaikui specialistai, o jos vykdyje dalyvauja visi mokyklos bendruomenės nariai.
14. Gimnazijos vadovas tvirtina tvarkos aprašą.
15. Gimnazijos vadovas yra atsakingas už saugios, sveikos, užkertančios kelią bet kokioms smurto ir patyčių apraiškoms, emociškai saugios ugdymosi aplinkos mokykloje kūrimą, puoselėjimą, reagavimą į smurtą ir patyčias pagal Tvarkos apraše numatytų veiksmų seką.
16. Gimnazijos vadovas, gavęs informaciją apie smurto ar patyčių atvejį gimnazijoje:
 - 16.1. sukviečia suinteresuotus asmenis ir įvertina turimą informaciją;
 - 16.2. informuoja teisės aktų numatytas institucijas apie įvykusį smurto ar patyčių atvejį;
 - 16.3. bendradarbiauja su suinteresuotomis institucijomis dėl įvykusio smurto ar patyčių atvejo.
17. Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo tvarkos aprašo įgyvendinimą koordinuoja gimnazijos Vaiko gerovės komisija.
18. Vaiko gerovės komisija kasmet:
 - 18.1. inicijuoja anoniminę vaikų apklausą ir apibendrina jos rezultatus;
 - 18.2. atlieka fiksuotų pranešimų apie patyčias ir smurtą analizę;
 - 18.3. remiantis apklausos ir pranešimų apie patyčias analizės duomenimis, rengia smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių planą;
 - 18.4. svarsto smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių plano turinį ir jo įgyvendinimą Vaiko gerovės komisijos posėdyje;
 - 18.5. teikia siūlymus gimnazijos vadovui dėl smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių įgyvendinimo gimnazijoje, gimnazijos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo smurto ir patyčių prevencijos ar intervencijos srityje bei kitais klausimais;
 - 18.6. esant reikalui, teikia siūlymus gimnazijos vadovui dėl gimnazijos Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos tvarkos tobulinimo;
 - 18.7. konsultuoja, teikia pagalbą smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos klausimais;

19. Klasių auklėtojai kasmet išanalizuoja ir apibendrina turimus pranešimus apie patyčias, informuoja Vaiko gerovės komisijos narius, koordinuojančius vykdymo tvarką apie prevencijos, intervencijos taikomų priemonių rezultatus klasėje, teikia kitą svarbią informaciją, susijusią su smurtu ir patyčiomis.

2 SKIRSNIS

MOKINIŲ SOCIALINIŲ IR EMOCINIŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMAS

20. Gimnazijoje ugdomi mokinių savęs pažinimo, empatijos, problemų ir konfliktų sprendimo, pykčio valdymo, bendravimo ir bendradarbiavimo ir kiti socialiniai įgūdžiai;

21. Gimnazija sudaro sąlygas kiekvienam mokiniui nuolat dalyvauti bent vienoje nuoseklioje, ilgalaikėje socialinėje ir emocines kompetencijas ugdančioje prevencinėje programoje, apimančioje smurto ir patyčių, alkoholio, tabako ir psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevenciją, sveikos gyvensenos skatinimą.

22. Mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas vykdomas:

22.1. integruojant į mokomųjų dalykų ugdymo turinį;

22.2. įgyvendinant prevencines intervencines programas: „Žipio draugai“, „Obuolio draugai“, „Paauglystės kryžkelės“, „Raktai į sėkmę“;

22.3. integruojant į neformaliojo mokinių švietimo veiklas;

22.4. rengiant klasių bendruomenių ir gimnazijos renginius.

3 SKIRSNIS

POZITYVAUS GIMNAZIJOS MIKROKLIMATO KŪRIMAS IR VERTYBIŲ FORMAVIMAS

23. Gimnazija puoselėja pozityvias vertybes ir bendruomeniškumą (mandagumą, paslaugumą, rūpinimąsi kitais, pagarbą, pasitikėjimą, solidarumą, lygiateisiškumą), kurias atitinka visų gimnazijos darbuotojų elgesys ir veikla.

24. Gimnazijoje susitarta dėl elgesio normų:

24.1. mokinių elgesio normos įtvirtintos Mokinių elgesio taisyklėse;

24.2. darbuotojų elgesio normos įtvirtintos Gimnazijos darbo tvarkos taisyklėse.

4 SKIRSNIS

MOKINIŲ TĖVŲ (GLOBĖJŲ, RŪPINTOJŲ) ĮSITRAUKIMAS

25. Gimnazijoje skatinamas tėvų dalyvavimas kuriant saugią mokymo(si) aplinką gimnazijoje, įtraukiant juos į smurto ir patyčių atvejų sprendimą, kitas veiklas, atstovavimą gimnazijai vietos bendruomenėje.

26. Vykdomas tėvų konsultavimas ir informavimas patyčių ir smurto prevencijos, saugios aplinkos mokykloje kūrimo klausimais.

III. SMURTO IR PATYČIŲ INTERVENCIJA GIMNAZIJOJE

27. Visais įtariamų ir realių smurto ir patyčių atvejais gimnazijos administracijos atstovas, mokytojas ar švietimo pagalbos specialistas, kitas darbuotojas reaguodamas nedelsiant:

27.1. įsikiša įtarus ir/ar pastebėjus smurtą ar patyčias – nutraukia bet kokius tokių įtarimų keliančius veiksmus;

27.2. primena mokiniui, kuris smurtauja ar tyčiojasi, gimnazijos nuostatas smurto ar patyčių atveju ir mokinio elgesio taisykles;

- 27.3. surenka informaciją apie smurtaujančių ar besityčiojančių tapatybę, dalyvių skaičių ir kitus galimai svarbius faktus;
- 27.4. informuoja klasės auklėtoją apie įtariamą ir/ar įvykusį smurtą ar patyčias;
- 27.5. elektroninių patyčių atveju, (jei turi) pateikia išsaugotus įrodymus;
- 27.6. jei informuoja tiesiogiai Vaiko gerovės komisijos pirmininką ar socialinį pedagogą apie įtariamą ir/ar įvykusį smurtą ar patyčias (ar elektronines patyčias), kartu pateikia užpildytą pranešimo apie patyčias formą (priedas Nr.1).
- 27.7. dalyvauja įvykusio smurto ar patyčių atvejo tyrime, bendradarbiauja su suinteresuotais asmenimis ar institucijomis.

28. Klasės auklėtojas gavęs informaciją apie įtariamą ir/ar įvykusį smurtą ar patyčias:

- 28.1. išsiaiškina situaciją, nustato, ar tai smurto/ patyčių atvejis;
- 28.2. organizuoja individualius pokalbius su smurto/patyčių dalyviais;
- 28.3. įvertinęs įvykį, tą pačią dieną informuoja visų situacijos dalyvių tėvus (globėjus, rūpintojus), esant poreikiui kviečia juos dalyvauti pokalbiuose;
- 28.4. esant poreikiui kreipiasi dėl pagalbos mokiniui specialistų (socialinio pedagogo, sveikatos priežiūros specialisto) pagalbos teikimo;
- 28.5. vykdo tolesnę smurto ar patyčių situacijos stebėseną;
- 28.6. nustatęs sudėtingesnę smurto ar patyčių atvejį arba nesiliaujant smurtui ar patyčioms skubiai informuoja socialinį pedagogą. Tą pačią dieną užpildo „Pranešimo apie smurtą ar patyčias“ formą (Priedas Nr.1), perduoda ją socialiniam pedagogui ir nedelsdamas informuoja gimnazijos vadovą. Jei socialinio pedagogo nėra, užpildytą formą perduoda Vaiko gerovės komisijos pirmininkui;
- 28.7. įtardamas apie mokinio patiriamą smurtą šeimoje (fizinis, psichologinis smurtas, nepriežiūra) ar gavęs informaciją apie patirtą smurtą šeimoje informuoja gimnazijos socialinį pedagogą.

29. Socialinis pedagogas gavęs informaciją apie smurtą ar patyčias (įvykusias ar įtariamąs):

- 29.1. nedelsdamas išsiaiškina sudėtingesnes smurto ar patyčių situacijas, įvertina įvykius;
- 29.2. registruoja „Pranešimus apie smurtą ar patyčias“ Patyčių ir smurto registravimo žurnale;
- 29.3. skubiai išnagrinėja „Pranešimo apie smurtą ar patyčias“ formoje pateiktą informaciją ir nedelsdamas išsiaiškina sudėtingesnius ir pasikartojančius smurto ar patyčių atvejus mokyklos aplinkoje;
- 29.4. organizuoja individualius pokalbius su sudėtingesnių ar pasikartojančių smurto ar patyčių situacijų dalyviais, juos konsultuoja, toliau bendradarbiauja su jų tėvais, klasės mokytoju ir kt.;
- 29.5. esant poreikiui kreipiasi dėl pagalbos (sveikatos priežiūros specialisto, psichologo ir kt.) teikimo smurto ar patyčių situacijų mokyklos aplinkoje dalyviams ir bendradarbiauja su suinteresuotomis institucijomis (policija, VTAT ir kt.);
- 29.6. vykdo tolesnę sudėtingesnių smurto ar patyčių situacijų stebėseną;
- 29.7. įtardamas apie mokinio patiriamą smurtą šeimoje (fizinis, psichologinis smurtas, nepriežiūra) ar gavęs informaciją apie patirtą smurtą šeimoje informuoja suinteresuotas institucijas (policija, VTAT ir kt.);
- 29.8. išsiaiškinęs situaciją, apie priimtus sprendimus nedelsiant informuoja gimnazijos vadovą ir perduoda Vaiko gerovės komisijai surinktą informaciją apie įvykusį smurtą ar patyčias bei taikytas intervencijos priemones.

30. Vaiko gerovės komisija įvertinusi turimą informaciją:

- 30.1. Organizuoja posėdį ir įvertina turimą informaciją
- 30.2. numato veiksmų planą (gali būti individualūs pokalbiai su skriaudėju, skriaudžiamuoju, stebėtojais, jų tėvais, klase, kt. priemonės), supažindina su jo nevykdymo pasekmėmis skriaudėją ir jo tėvus (globėjus, rūpintojus); esant poreikiui koreguoja veiksmų planą;

30.3. su veiksmy planu supažindina smurtą ar patyčias patyrusį mokinį, smurtavusį ar besityčiojusį mokinį, smurtą ar patyčias stebėjusius mokinius, visų smurto ar patyčių atvejuje dalyvavusių mokinių tėvus, informuoja smurtavusį ar besityčiojusį mokinį ir jo tėvus apie nevykdymo pasekmes;

30.4. informuoja apie esamą situaciją gimnazijos vadovą;

30.5. vykdo plane numatytas veiklas, stebi, analizuoja, organizuoja pakartotinius posėdžius situacijos įvertinimui.

31. Gimnazijos vadovas (jam neesant, pavaduotojas ugdymui), sužinojęs apie mokyklos darbuotojo patiriamas patyčias arba mokyklos darbuotojo tyčiojimąsi, privalo nedelsiant imtis priemonių, numatytų mokyklos Tvarkos apraše. Apie nustatytus vaiko teisių pažeidimus gimnazija informuoja Širvintų savivaldybės institucijas.

32. Visiems patyčių dalyviams ir smurtautojams pagal individualius poreikius mokykloje teikiama švietimo pagalbos specialistų ar pedagogų pagalba.

33. Gimnazija, vykdydama veiklas, orientuotas į smurto ir patyčių prevenciją, bendradarbiauja su mokinių tėvais, vietos bendruomene, savivaldybėse esančiomis įstaigomis ar organizacijomis, kitais suinteresuotais asmenimis.

IV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

34. Visi dokumentai, esantys mokinio asmens byloje, ir duomenys, susiję su mokiniu ir jo asmeniniu gyvenimu, yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atsakingiems fiziniams ir juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas, užtikrinti mokinio teises ir teisėtus interesus.